

Velehrad.

Spisal F. Fr. Stelè.

„Ejhle, svatý Velehrad už záfi,
nejvzácnější perla otčiny,
s milostnou nás pozdravuje tvář
jako anděl s nebe výšiny,
vizte, jak nám věže jeho klynou,
slyšte zvuky, ježto odtud plynou,
Cyrill, Method ve svém ve kraji
s radostným nás srdcem vítají.“

(Romarska pesem.)

Kolikokrat sem se vozil s severno železnico skozi Ogrsko Gradišče, mi je vselej burno zaplalo srce, pogled je silil vun proti severu in iskal po rodovitnih valovih zemlje moravske, če ne zagleda kje s slik davno že znanega velikega svetišča velehrajskega. Objel je sicer z veliko ljubeznijo vasi v bližini zaželjenega kraja, ali Velehrad sam mu je ostal zakrit, — Velehrad se z železnice ne vidi.

„Tam-le za onim valom v prijaznem kotlu stoji; glejte, malo sem na desno od sivih zidin gradu, ki v ozadju štrli v nebo, tam je Velehrad,“ tako mi je razlagal domačin sopotnik, ali jaz ga nisem uzrl, niti oddaleč kot Mozes zaželjeno obljubljenno deželo.

Letos šele se mi je izpolnila davno gojena želja. Drugi velehrajski shod je dal priliko, da sem poletel s cesarskega Dunaja tja gor in celih pet dni užival ta kraj; lahko rečem užival kakor še nikdar na popotovanju, niti v Rimu ne — sem bil pač še premlad takrat. Bil sem kakor vešča, ki se preveč približa luči, ves omoten, in šele sedaj, ko ob prostih urah razbiram te spomine, vidim, kako bogastvo jih je.

Ob 2. uri popoldne smo sedli na voz v Ogrskem Gradišču in oddrdrali skozi Staré Město po prijazni pokrajini, zasejani z žitom in bogato posajeni s sadnim drevjem, čez ne ravno hud klanec, in ko smo dobro prišli na dno kotla, od katerega nas je klanec ločil, smo v mali oddaljenosti zagledali velikanska poslopja z mogočno dvostolpno cerkvijo na sredi, vseskupaj obdano od prijetnega zelenja, v ozadju pa neveliko vas. Zdrdrali smo mimo prastare Cirilke, ki stoji ob cesti, in izstopili na velikem prostoru, od treh strani obdanem s samostanskimi poslopji in cerkvijo. Bili smo na cilju. Več znamenitih osebnosti, ki so se shoda udeležile, je bilo že navzočih, med drugimi ruski prošt Maljcev s svojim tajnikom Gěcknom in P. Palmieri, sicer Italijan po rodu, a najboljši poznavalec ruskih cerkvenih razmer. Tudi oo. asumpcionisti iz Bolgarije in Carigrada so bili že navzoči, med njimi znani P. Jugie.

Oglejmo si sedaj malo nam tako draga svetišča, ki se nahajajo na Velehradu.

* * *

Stopili smo v nenavadno veliko cerkev. Mogočen, harmoničen vtis! Malo cerkvâ sem dosedaj videl, ki bi tako enotno in silno delovale na človeka. Ta vtis je težko popisati. Slog je lep, bogat barok. Sedanja cerkev, taka kakor je, obstoja od l. 1735. Na istem mestu pa se da dokazati cerkev že mnogo, mnogo

V VELEHRAJSKI CERKVI

prej. L. 1903. so začeli na Velehradu pri cerkvi kopati; kopali so skozi več let in odkrili prav zanimive reči. Dobili so temelje romanske bazilike, ki sega nazaj v začetek XIII. stoletja. Kaj je bilo z Velehradom pred XIII. stoletjem, o tem raziskovalci še niso na jasnem. Eni trdijo, da sta stala prestolica Rastislavova in Metodov nadškofijski sedež na istem kraju kot sedanji